

İstanbul Güçleniyor

İstanbul uzun yıllar boyunca rantı önceleyen ve temel alan bir anlayışla yönetildi.

Bu da deprem riskine karşı çok değerli zamanların kaybedilmesine, kentin hazır olmamasına, aksine daha da dirençsiz hâle gelmesine yol açtı. Merkezî yönetimin çıkardığı tüm zorluk ve engellere rağmen şu anki İBB yönetimi bu durumu tersine çevirmek için birçok adım attı ve atıyor. Ancak 6 Şubat depremlerinin hatırlattığı üzere alınması gereken daha çok yol var ve herkesin sorumluluk alarak iş birliği içerisinde hareket etmesi kritik öneme sahip.

Emrah Şahan

İstanbul Planlama Ajansı Başkanı

İstanbul, kenti bir rant alanı olarak ele alan yönetim anlayışının uzun yıllar süren ihanetine maruz kaldı. Kentin ihtiyaçlarını ve önceliklerini dikkate almayan projeler çoğunlukla küçük bir grubun zenginleşmesine hizmet etti. Öyle ki artan nüfus karşısında yetersiz kalan altyapı ve kentsel hizmet alanları, plan değişikliklerine konu edilerek yapılaşmaya açıldı. Deprem toplanma alanları da bu anlayışın bir sonucu olarak AVM ve rezidans imarlarıyla kaybedildi. Bu kadim kent, plan yapma yetkisine sahip kurumların parsel parsel kemirdiği bir paylaşım alanına dönüştü. Kurumların yasal düzenlemelerle elde ettiği istisnai yetkilerle her birinin başka bir tarafa çektiirdiği İstanbul, Büyükşehir Belediyesi'nin karar alma süreçlerinde etkisizleştiği, nereye gittiği belli olmayan, yönünü kaybetmiş bir kent kimliğine büründü. Bu durum karşısında sorunları görmezden gelinen, demokratik yollarla seçtiği belediye başkanının hangi gerekçelerle görevden alındığını dahi bilmeyen İstanbul halkı tercihini değişimden yana kullandı.

Bugün unutulmuş olsa da hukuksuz bir şekilde 3 aylık görev süresi gasp edilen yeni yönetim, İstanbul'u tüm bileşenleriyle kapsayacak bir rotaya sokmak için göreve gelir gelmez kolları sıvadı. Vizyon 2050 çalışması bu çabanın temel ürünü olarak İstanbul Planlama Ajansı (İPA) bünyesinde hazırlandı. Küresel, ulusal ve yerel ölçekte karşı karşıya kaldığımız beş kriz alanına meydan okuyan bu yol haritasında toplumun tüm kesimlerinin payına düşen sorumluluklar var. Diğer taraftan kentin acil çözüm bekleyen sorunlarına yönelik geçmişte ihmal edilmiş yatırımları yerine getirmek üzere yeni yönetim sorumluluk bilinciyle ilk günden harekete geçti.

Plansız kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar yetmezmiş gibi kamu arazilerinin özelleştirilmesi, kentsel hizmet alanları ve doğal alanların imara açılması vd. çok sayıda sorun, Avrupa'nın en büyük metropolünü özellikle ekolojik krizler karşısında kırılgan bir hâle getirdi. İklim değişikliğiyle birlikte değişen yağış rejimi, dere yatakları üzerindeki yapılaşma ile birleşince sel

ve su baskınları gündelik yaşamın bir parçası oldu. Hafızalarımızda derin izler bırakan Ayamama felaketi göz göre yaşandı. Bütün bu tablo karşısında yeni yönetim büyük altyapı yatırımlarını bir öncelik olarak önüne koydu. Gözle görünür olmayan, siyasi veya ekonomik bir rant kaygısı gütmeyen bu yatırımlarla İstanbul'da her yağış sonrası yaşanan olumsuz görüntülerin, can ve mal kayıplarının önüne geçildi.

Kuşkusuz İstanbul'u bekleyen tehditlerin başında yine İBB'nin bu zamana kadar sorumluluk almadığı ve harekete geçmediği deprem riski ve kentsel dönüşüm geliyor. 1999 felaketini yaşamış ve büyük Marmara depremi kapısına dayanmış bir metropolün yönetimi, 25 yıl boyunca elle tutulur bir ilerleme kaydedememişti. Diğer sorun alanlarında olduğu gibi bu en hayati alanda da İBB'nin önünde bir yol haritası yoktu. 2003'te tamamlanan deprem master planının uygulanmasına yönelik adımlar atılmadığı gibi mikro-bölgeleme çalışmaları da yarım bırakılmıştı. Koskoca İBB'nin deprem riski karşısında bu kadar yılda elini taşın

altına koyduğu tek kentsel dönüşüm projesi Bayrampaşa projesi oldu. Ancak proje, hâlihazırda mülkiyeti kamu elinde olan Bayrampaşa Cezaevi'nin rezerv alan olarak kullanılabilmesi ile hayata geçirilebildi ve yeni yönetim tarafından tamamlandı.

Bir durum değerlendirmesi Kahramanmaraş merkezli depremin ortaya çıkardığı sonuçlar nedeniyle elzem hâle geldi. Bu amaçla Deprem Bilim Kurulu'nu toplayarak, alanında uzman bilim insanları, meslek odaları, uzmanlar ve ilgili İBB birimlerini 7 tema altında bir araya getirdik.

İstanbul'da 6306 sayılı yasa kapsamında yürütülen projelere bakıldığında riskli ilan edilen alanlardaki çalışmaların büyük bir bölümünün ilçe belediyeleri ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütüldüğünü görüyoruz. Bu alanların ne kadar öncelikli olduğu, uygulama süreçlerinde yaşanan sorunlar, oluşan mağduriyetler ise oldukça tartışmalı. Diğer taraftan, İBB'nin sorumluluğunda olan riskli alanlarda, Bayrampaşa hariç -ki o da bir rezerv alan- bir ilerleme kaydedilmedi. Sonuç olarak İstanbul'un depreme karşı dayanıklı hâle getirilmesine yönelik çalışmalarda etkisiz kalan bir yönetim anlayışıyla önemli bir zaman dilimi heba edildi.

Yeni dönemde İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu, depremin birinci öncelik olduğu vurgusuyla bir seferberlik ilan etti. Bu bilinçle merkezi ve yerel bütün kurumlara, meslek odalarına, sivil toplum örgütlerine, üniversitelere iş birliği çağrısında bulundu. Söz konusu iş birliği sürecine rehberlik etmek üzere kurgulanan Deprem Konseyi önerisi merkezi kurumlar tarafından görmezden gelinirken, daha da vahimi deprem ve diğer afetlere ilişkin yapılan toplantı ve organizasyonlardan İBB'yi dışlayan bir tavır sergilendi.

Kaybedilmiş yılların getirdiği aciliyet ve iş birliğinden uzak tutum karşısında İBB, bu alanda da sorumluluk almaktan geri durmadı. Bayrampaşa projesinde tüm eksiklikler giderildi; yeni kamusal alan ve kentsel hizmet alanı ilaveleriyle bir yaşam alanı hüviyeti kazandırılarak hızla tamamlandı. Geçmiş dönem ilan edilen ancak herhangi bir ilerleme kaydedilmemiş riskli alanlarda (Eyüpsultan, Beykoz, Çağlayan, Büyükçekmece, Sultangazi) projeler hazırlandı, ruhsatlar alındı ve uzlaşma sürecine geçildi. Kamu arazileri üzerinde lüks konut üretimiyle sınırlandırılan KİPTAŞ, İstanbul Yenileniyor Platformu'yla riski önceleyerek mahalle arası binalarda ilk kez kentsel dönüşüm sürecine müdahil oldu. Çok sayıda konut sitesi ve tekil bina KİPTAŞ güvencesiyle dönüştü ve dönüşmeye devam ediyor. Yıllardır çözüm üretilmemiş Bağcılar Kiraz Evler sitesi vb. pek çok alanda uzlaşmayla yıkılan niteliksiz konutların yerine yeni konut üretimi hızla tamamlandı, hak sahiplerine anahtarları teslim edildi. Yine Karanfilköy gibi yıllardır çözümsüz kalan alanlarda hızla uzlaşma süreci tamamlandı. Kentsel dönüşümün yıllardır çözülemeyen finansman sorununda ilk kez bir büyükşehir belediyesi taşın altına elini koyarak kira yardımı ve faizsiz kredi desteğini belediye meclisinden aldığı onayla hayata geçirdi.

Şunu ifade etmemiz gerekir ki 6 Şubat tarihli depremlerde oluşan koordinasyon sorunları ve iş birliği noktasında merkezi kurumlardaki genel isteksizlik eylem planında yetki sınırlarımız dışında çok sayıda alana yönelik adım atma mecburiyetini ortaya çıkardı.

Konut alanlarının dışında İstanbul'un güçlendirilmesi gereken en önemli alanları kuşkusuz tarihi ve kültürel miras alanlarıdır. Tarihi ve kültürel miras bakımından dünyanın en zengin metropolünde risk altındaki tarihi

eserlerde restorasyon projelerine hız verildi. Yerebatan Sarnıcı gibi bina statiği açısından sorunlu ve en ufak bir depremde yok olma riskiyle karşı karşıya kalan, ihmal edilmiş, bakımsız bırakılmış yüzlerce tarihi eser mühendislik teknolojilerindeki yeni gelişmelerden yararlanılarak restore edildi.

Bütün bu çalışmalar ve burada bahsedemediklerimize yönelik bir durum değerlendirmesi Kahramanmaraş merkezli depremin ortaya çıkardığı sonuçlar nedeniyle elzem hâle geldi. Bu amaçla Deprem Bilim Kurulu'nu toplayarak, alanında uzman bilim insanları, meslek odaları, uzmanlar ve ilgili İBB birimlerini 7 tema altında bir araya getirdik. Tamamladığımız ve devam eden çalışmalarımıza ilişkin bilgileri paylaştığımız, eksiklerimizi gördüğümüz çalıştayın ardından ilgili birimlerle gerçekleştirdiğimiz odak grup toplantılarıyla 10 adımda İstanbul Depreme Karşı Güçleniyor Eylem Planı'nı oluşturduk. Arama-kurtarmadan tahliyeye, iletişimden lojistik merkezlere, geçici barınma alanlarından hafriyat sahalarına pek çok konuda bütünlüklü bir yol haritası ve bu yol haritasını adım adım takip eden bir sistem kuruldu.

Şunu ifade etmemiz gerekir ki 6 Şubat tarihli depremlerde oluşan koordinasyon sorunları ve iş birliği noktasında merkezi kurumlardaki genel isteksizlik eylem planında yetki sınırlarımız dışında çok sayıda alana yönelik adım atma mecburiyetini ortaya çıkardı. Ancak yetki sorunları nedeniyle elimizin kolumuzun bağlı olduğu birçok konuda da gerekli tespitleri yaparak ilgili kurumların harekete geçmesi için mücadelemizi sürdüreceğiz.

Sonuç olarak İstanbul afetler karşısında dört yıl öncesine göre çok daha iyi bir noktaya gelmiş durumda. Ancak karşı karşıya olduğumuz tehlikenin büyüklüğü zamanı doğru kullanmamızı gerektiriyor. Dolayısıyla dar siyasi hesaplarla meydana gelebilecek engellemelere izin vermemek ve tam iş birliğini tesis etmek için İstanbul halkına önemli bir görev düşüyor. Gelin, kendi hayatınız, sevdikleriniz ve gelecek nesiller için afetler karşısında dirençli, güvenli bir İstanbul mücadelesinin bugünden bir parçası olun, yarın çok geç olabilir!